

Norconsult

Saksbehandler, innvalgstelefon

Alexandra Abrahamson, 61 26 60 63

Lågendeltaet naturreservat og inntilliggende vassdrag - Forundersøkelser for mulig ny E6 - Tilleggsutredninger fisk - Norconsult

Norconsult/AF-gruppen, på vegne av Nye Veier AS, gis dispensasjon fra verneforskriften for Lågendeltaet naturreservat til å gjennomføre undersøkelser av lake og krøkle. Undersøkelsene er knyttet til mulig ny E6 over Lågen ved Våløya. Dispensasjonen omfatter bruk av motorbåt, ferdsel i ferdselsforbudssone og -periode, og utsetting av lyttebøyer i naturreservatet. Dispensasjonen er gitt med hjemmel i naturmangfoldloven § 48.

Det er i tillegg gitt dispensasjon til fangst av lake og krøkle i Mjøsa og Gudbrandsdalslågen etter de to aktuelle forskriftene om fiske i området. Vedtaket er fattet i samråd med Innlandet fylkeskommune.

Dispensasjonene gjelder i perioden fra og med nå til juli 2021. Nærmere vilkår følger i vedtakene nedenfor.

Bakgrunn

Vi viser til søknad fra Norconsult datert 16. desember i år. Norconsult har utarbeidet søknaden på vegne av Nye Veier AS. Norconsult er rådgiver for AF-gruppen som er utførende entreprenør for Nye Veier AS.

Hensikten med søknaden er å gjøre tilleggsutredninger for validering av funksjonsområder for lake og krøkle i Lågendeltaet naturreservat i forbindelse med mulig utbygging av firefelts motorveg av E6 fra Roterud i Gjøvik kommune til Storhove i Lillehammer kommune.

I området for planlagt brukryssing ved Våløya, er det kartfestet bl.a. gyteplasser for lake. Ved Trossetvollen nedstrøms brukryssingen, er det kartfestet gyteplass for krøkle. Langs Vingromlandet og i området omkring Øyresvika foreligger opplysninger om gyteplasser for krøkle som enda ikke er bekreftet og kartfestet. Fylkesmannen har fastslått at kunnskapsgrunnlaget om funksjonsområder for lake og krøkle i Lågendeltaet er mangelfullt, og har derfor bedt Nye Veier AS v/ Norconsult om tilleggsutredning gjennom vinteren og våren 2020/2021.

Når det gjelder lake må det brukes motorbåt til å utplassere fangst- og telemetriutstyr (lyttebøyer) i desember 2020. Lake skal fanges gjennom rusefangst, not eller krok og merkes i desember-januar 2020/2021, og så følges med lydmålinger i gytetida i februar-mars. Når gyting er over i mars-april må telemetriutstyret hentes inn. For krøkle, som gyter første halvdel av mai, skal det kartlegges gyteplasser ved å observere dem med lykt fra båt langs land, eventuelt supplert med garnfiske for å få større geografisk dekning under den intensive gyteperioden.

Det beskrives i søknaden at opplegget framfor alt kan komme til å påvirke de enkeltindividene av lake som blir merket, og at noe bruk av motorbåt generelt kan forstyrre fuglelivet.

Søknaden inneholder en detaljert beskrivelse av det planlagte opplegget, og er vedlagt dette brevet.

Verneformål, verneforskrift, naturmangfoldloven og forskrifter om fiske

Lågendeltaet naturreservat ble opprettet den 12. oktober 1990. Naturreservatet har som formål å bevare et viktig og spesielt våtmarksområde i sin naturlige tilstand med vegetasjon og dyreliv, og å verne om et spesielt rikt og interessant fugleliv, særlig av hensyn til trekkende, hekkende og overvintrende vannfugl.

Etter pkt. IV nr. 1 er all vegetasjon i vann og på land fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse, og nye plantearter må ikke innføres. Videre er alt vilt, herunder deres hi, reir og egg, fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelser, jf. pkt. IV nr. 2. Etter pkt. IV nr. 3. må det ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold. Etter pkt. IV nr. 4 er det forbud mot motorisert ferdsel til vanns og til lands nord for Vingnesbrua, og i tida f.o.m. 15. april t.o.m. 14. mai er all ferdsel til vanns og på gruntområder i Mjøsa og Lågen mellom reservatets søndre grense og linja Svinerumpa – Mosodden forbudt. Etter pkt. V nr. 6 er sistnevnte likevel ikke til hinder for bruk av motorbåt nord for Vingnesbrua i tida f.o.m. 15. mai t.o.m. 30. november når farten er under 5 knop og det blir vist spesiell aktsomhet overfor fuglelivet. Etter pkt. V nr. 7 er fiske tillatt etter det til enhver tid gjeldende lovverk og forskrifter gitt i samsvar med dette.

Fylkesmannen betrakter bruk av motorbåt i den aktuelle perioden som søknadspliktig etter verneforskriften, jf. pkt. IV nr. 4. I tillegg er ferdsel i ferdselsforbuds-sonen og -perioden nevnt i pkt. IV nr. 4 søknadspliktig. Utsetting av lyttebøyer i reservatet i perioden desember-april er i grensa for søknadspliktig tiltak etter verneforskriften pkt. IV nr. 3, men vi velger her å betrakte også dette momentet som søknadspliktig. Ettersom fiske er tillatt etter gjeldende lovverk og forskrifter, og saken behandles spesielt etter nedenfor nevnte forskrifter, betrakter vi ikke selve fisket som søknadspliktig etter verneforskriften.

Det finnes ingen spesifiserte dispensasjonsbestemmelser i forskriften for at forvaltningsmyndigheten skal kunne tillate ovennevnte motorferdsel, ferdsel og lyttebøyer. Forvaltningsmyndigheten kan imidlertid gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. § 48 i naturmangfoldloven (nml.) som erstatter pkt. VIII i verneforskriften.

Alt dyreliv er en del av verneformålet, men fiske er tillatt. Den omsøkte fangsten av lake og krøkle må imidlertid tillates spesielt etter forskrift av 24. mars 2006 om fiske i Mjøsa med ifallende elver og bekker i Akershus, Hedmark og Oppland § 9, og forskrift av 22 november 2002 om fisket i Gudbrandsdalslågen, Gausa og Otta i Lillehammer, Gausdal, Øyer, Ringebu, Sør-Fron, Nord-Fron, Sel, Vågå, Dovre og Lesja kommuner, Oppland. Fylkeskommunene og fylkesmennene kan gi dispensasjon fra bestemmelsene i den førstnevnte forskriften, jf. § 9, mens det er kun Fylkesmannen

som kan gi dispensasjon fra sistnevnte forskrift, jf. § 19. I samråd med Innlandet fylkeskommune behandler Fylkesmannen den aktuelle saken.

En eventuell dispensasjon fra vernebestemmelsene og fiskeforskriftene må vurderes etter de miljørettslige prinsippene i nml. §§ 8-12, jf. § 7. Naturmangfoldloven § 8 setter krav til kunnskapsgrunnlaget, § 9 handler om føre-var prinsippet, § 10 setter krav til vurderinger omkring økosystemtilnærming og samlet belastning, § 11 sier at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver og § 12 handler om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder, inkludert vurderinger omkring plassering av et tiltak i tid og rom.

Fylkesmannens vurdering

Kunnskapsgrunnlaget og bakgrunn for vernet

Det framgår av naturmangfoldloven § 8 at kravet til kunnskapsgrunnlag skal være oppfylt før myndighetene fatter vedtak i saken.

Det foreligger god kunnskap om Lågendeltaet naturreservat gjennom blant annet systematisk overvåking av Norges ornitologiske forening av fuglelivet gjennom mange år, kartlegginger i myndighetenes regi av både gyteområder for fisk og botanikk, registreringer av arter i Naturbase og på Artskart, samt generell kunnskap om sårbarhet for forstyrrelser i området. Vi ser derfor ikke behov for at ta i bruk føre-var prinsippet, jmfør naturmangfoldloven § 9, da mulige konsekvenser av det omsøkte tiltaket kan forutses. De omsøkte undersøkelsene går på å bedre kunnskapsgrunnlaget slik at dette blir godt nok for å følge opp mulige konsekvenser av mulig ny E6-bru gjennom reservatet.

Lågendeltaet naturreservat og tilleggende fuglefredningsområde er et av Norges største innlandsdeltaer. Reservatet ligger i og rundt Gudbrandslågen (Lågen) fra Øyer til sør for Lillehammer. Det er et stort og variert reservat med gruntvannsområder, øyer, kanaler, strandenger, sump og dyrka mark. Området er en svært viktig trekklokalitet for fugl, der vårtrekket trekkes fram som spesielt viktig. Hovedtrekket pågår i perioden midten av april til midten av mai, litt avhengig av når våren kommer. De siste årene har trekkfuglene kommet tidlig til deltaet. Også høsttrekket er av stor betydning. Deltaet er et viktig ledd i den indre trekkruta for Østlandet. Det er i tillegg også et viktig overvintrings- og hekkeområde. Ut fra en sammenstilling gjort i forbindelse med faggrunnlag for forvaltningsplan for naturreservatet er 226 fuglearter/underarter observert i reservatet og fuglefredningsområdet. Av disse er 98 vannfuglarter, og 59 arter er på den nasjonale rødlista.

Det var funksjonen for fugl som var hovedgrunnen til at området i sin tid ble vernet som naturreservat og fuglefredningsområde. Likevel fremgår det av verneformålet for naturreservatet at hele økosystemet er vernet. Flommarksmiljøene innenfor reservatet er svært viktige, men ettersom vegetasjon ikke antas bli berørt av de omsøkte undersøkelsene beskrives ikke dette noe nærmere her.

Det finnes 20 fiskearter med fast tilhold i Mjøsa. Mange av disse har sitt viktigste gyteområde i Lågendeltaet/nedre del av Lågen. Det kommer tidvis enorme mengder fisk fra Mjøsa opp hit for å gyte, og en stor mengde fiskeyngel blir født i deltaet. Spesielt kan nevnes Hunderørreten som Fylkesmannen betrakter som en ansvarsart av nasjonal verdi for både vassdraget og reservatet. Det foregår betydelig vandring og gyting gjennom året av ulike arter som lake (desember/januar-mars), harr og krøkle (april-mai), karpefisk, gjedde og abborfisk (mai-juni), storørret (august-november) samt lagesild og sik (september-oktober). Det ble i 2015 utarbeidet en rapport om funksjonsområder for fisk i Lågen av Norsk Institutt for naturforskning. I nærområdet ved og nedstrøms Våløya, der E6 planlegges å krysse Lågen, er det registrert gyteplasser for lake og krøkle,

og gyte- og oppvekstområder for karpfisk, gjedde og abborfisk. En må også nevne at yngel fra gyteområder oppstrøms Våløya som passerer forbi her på vei mot Mjøsa kan bli påvirket av undersøkelser og aktivitet, herunder harr og underørret/storørret.

Det er Fylkesmannen som bedt utbygger om å gjennomføre de nå omsøkte undersøkelsen av lake og krøkle. I e-post av 12. november i år skrev vi følgende til Nye Veier AS, AF-gruppen og Norconsult:

«I den tidligere planleggingen av kryssingen av Lågendeltaet har det vært et viktig premiss om at brubyggingen skulle ha minst mulig negativ innvirkning på Lågen og naturreservatet, og dermed ikke berøre vannstrengen. I det siste har vi sett at planene kan føre til både betydelige permanente og midlertidige inngrep i vassdraget, med potensiale for vesentlige endringer av bunnforholdene. Dette innebærer at behovet for et godt kunnskapsgrunnlag når det gjelder funksjonsområder for fisk har økt vesentlig for å kunne gjennomføre en forsvarlig vurdering av valg av bruløsning og krav til byggeprosessen.

Det eksisterer et visst kunnskapsgrunnlag for viktige funksjonsområder for fisk i deltaet. Dette er dels framkommet gjennom undersøkelser med elektrofiske fra båt og dels gjennom opplysninger fra lokalkjente. Kunnskapsgrunnlaget har nå vist seg å være av varierende kvalitet, og Norconsult, som er engasjert som utreder av dere/utbygger, trekker deler av kunnskapsgrunnlaget i tvil med bakgrunn i de undersøkelser de har gjennomført i deltaet. Vi deler denne bekymringen, og vi mener det foreligger et behov for økt kunnskap om gyteplasser for lake og krøkle i nedre del av lågen. Dette for å kunne vurdere i hvilken grad bru og bruarbeidene vil medføre skadevirkninger for disse artene, samt vurdere mulige avbøtende tiltak. Det er både behov for kunnskap om gyteområder i og nedenfor bru-området, men også den totale forekomst av gyteområder for disse artene i området mellom Hølsaundet og Mjøsa, slik at den samlede belastningen på gytemulighetene ved bygging av bru kan vurderes.

Kunnskapsgrunnlaget må på plass før saken skal behandles etter verneforskriften, forskrift om fysiske tiltak i vassdrag og deretter vedtak av reguleringsplan. Planmyndigheten må gjøre en faglig vurdering av om kunnskapsgrunnlaget likevel er godt nok for å sende planen på høring, med føre-var prinsippet som førende i konsekvensutredningen, jf. de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldloven, §§ 8-12.»

Norconsult har før denne søknaden ble sendt inn foreslått et opplegg av undersøkelser for Fylkesmannen for å dekke dette kunnskapsbehovet, og som vi har gitt vår støtte til. Det som nå er omsøkt er i tråd med dette.

Hvordan undersøkelsene påvirker økosystemet og verneverdier i naturreservatet

Fylkesmannen kan ikke se at selve lyttebøyene i perioden fra nå av til ut april vil få noen konsekvenser for hverken verneverdier eller verneformål i naturreservatet. Derimot vil bruk av motorbåt til undersøkelse knyttet til både lake og krøkle, samt ferdsel generelt i forbundsperioden/sonen risikere å forstyrre fugl. Undersøkelsene må foregå i gytetida til disse artene, som sammenfaller med sårbare perioder for fugl.

Verneforskriften åpner ikke for bruk av motorbåt i perioden 1. desember til 14. mai. Hensikten med forbudet vinterstid er å ivareta et større antall overvintrende fugl som tidligere brukte isfrie deler av Lågendeltaet. I senere tid har klimaet endret seg, og store deler av vassdragene er nå isfrie slik at deltaet ikke lenger trekker til seg samme antall overvintrende fugl som før. En må likevel regne med en viss mulig negativ påvirkning på overvintrende fugl. Motorferdselen må også foregå på våren og forsommeren i trekkperioden og oppstart hekkeperiode for mange arter fugl. I verneforskriften er det spesielt forbud mot ferdsel til vanns og på gruntområder/mudderbanker i søndre del av reservatet i perioden 15. april – 14. mai av hensyn til trekkfugl. Fugl er også sårbar også i andre deler av reservatet til litt ulike tidsperioder, avhengig av funksjon for trekk, matsøk, hekking osv. I dette

tilfellet vil det foregå noe motorferdsel i alle deler av naturreservatet, inkludert i ferdelsforbudssonen i forbudsperioden. Gjennom å sette krav om å ta hensyn til fugl, å holde lav hastighet med båt (jf. nml. § 12), og at omfanget av bruk av motorbåt vil være begrenset, mener vi at dette er innenfor det økosystemet generelt og fuglelivet spesielt tåler av samlet belastning i naturreservatet (jf. § 10). Dette er da sett i sammenheng med hensikten disse undersøkelsene har, det vil så å bedre kunnskapsgrunnlaget for krøkle og lake slik at Fylkesmannen best mulig kan vurdere en fremtidig dispensasjonssøknad om ny E6 gjennom naturreservatet, og at i ved en eventuell tillatelse kan sette vilkår for å gi minst mulig negativ påvirkning på disse artene på lang sikt. Denne nytteverdien er langt større enn de nevnte, mulige ulempene undersøkelsene vil gi.

I forhold til vurdering av tillatelse til fiske etter de gjeldende fiskeforskriftene gjelder dette også for merking av lake. Selv om merkinga vil kunne påvirke enkeltindivider negativt, antas nytteverdien av undersøkelsene på sikt å være større for bestanden av denne arten enn ulempene, jamfør avsnittet over. Antallet som merkes må så klart begrenses til det som er nødvendig for å få gode nok data, men her vil det nok heller bli en utfordring å få fanget nok antall lake. Undersøkelsene på krøkle antas ikke å ha noen negativ innvirkning på artens bestand.

Vurdering av § 48 som hjemmel for dispensasjon

Ingen av de søknadspåtlige tiltakene kan hjemles i noen av de spesielle dispensasjonsbestemmelsene som finnes i verneforskriften. De må derfor vurderes etter § 48 i naturmangfoldloven.

Vi viser her til våre tidligere vurderinger av denne hjemmelen i til forundersøkelser tilknyttet E6 og Lågendeltaet, og Miljødirektoratet sin klageavgjørelse «Avgjørelse i klagesak – Klager på dispensasjoner til undersøkelser knyttet til mulig framføring av E6 gjennom Lågendeltaet naturreservat» datert 26. november i år. Flere av Fylkesmannens vedtak og nevnte klageavgjørelse ligger i Miljøvedtaksregisteret under sakene «Lågendeltaet naturreservat – Forundersøkelser for mulig ny E6 – Norconsult på vegne av Nye Veier» og «Lågendeltaet naturreservat – Dispensasjon til grunnundersøkelser i forbindelse med planprosess omkring ny E6 Vingrom-Ensbj».

Det fastsettes i klageavgjørelsen at Fylkesmannen har anledning til å gjøre unntak fra verneforskriften når hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig. Bygging av ny firefelts E6 er i tråd med vedtak i regjeringa og Stortinget, og må dermed anses som en vesentlig samfunnsinteresse. Undersøkelsene skal videre framskaffe kunnskap som er nødvendig for at Fylkesmannen på et seinere tidspunkt skal kunne ta stilling til om det kan og bør gis dispensasjon for framføring av E6 gjennom Lågendeltaet naturreservat.

På bakgrunn av ovenstående vurderinger mener vi at det kan gis tillatelse til samtlige undersøkelser slik som omsøkt, men på visse vilkår. Reguleringsplan for ny E6 for strekningen Roterud-Storhove er planlagt sendt på høring kommende år. Derfor haster det å få gjort disse undersøkelsene til kommende gytesesong.

Vedtak

Fylkesmannen gir Norconsult/AF Gruppen, på vegne av Nye Veier AS, dispensasjon fra vernebestemmelsene i Lågendeltaet naturreservat pkt. IV nr. 3 og 4 til bruk av motorbåt, ferdsel i ferdelsforbudsperioden og -sonen, samt utsetting av lyttebøyer for undersøkelser knyttet til gyteområder for lake og krøkle i tråd med søknaden. Dispensasjonen er gitt med hjemmel i naturmangfoldloven § 48. Undersøkelsene ansees å være en del av et større prosjekt (ny firefelts E6) av vesentlig samfunnsinteresse.

Videre gir Fylkesmannen Norconsult/AF Gruppen, på vegne av Nye Veier AS, tillatelse til å fange lake og krøkle i Mjøsa og Gudbrandsdalslågen. Tillatelsen er gitt med hjemmel i forskrift av 24. mars 2006 om fiske i Mjøsa med ifallende elver og bekker i Akershus, Hedmark og Oppland § 9, og forskrift av 22 november 2002 om fisket i Gudbrandsdalslågen, Gausa og Otta i Lillehammer, Gausdal, Øyer, Ringebru, Sør-Fron, Nord-Fron, Sel, Vågå, Dovre og Lesja kommuner, Oppland. Tillatelsen gjelder uavhengig av redskaps- og fisketidsbestemmelser i nevnte forskrifter. Vedtaket er fattet i samråd med Innlandet fylkeskommune.

Vilkår:

- Tillatelsene gjelder perioden desember 2020 – juli 2021 for undersøkelser i tråd med tidsplan i søknaden.
- Tillatelsene gjelder personell fra AF-gruppen/Norconsult, samt andre som fisker på oppdrag fra disse.
- Kopi av dette brevet må medbringes under fisket.
- Før fisket starter skal Statens naturoppsyn samt vedkommende politikammer varsles.
- Før fisket starter skal grunneier og eventuelt andre fiskeberettigede varsles.
- Maks hastighet ved bruk av motorbåt er 5 knop.
- Det skal vises generell aktsomhet til dyrelivet, særlig fugl.
- Redskap som har vært brukt i ett vassdrag må desinfiseres før bruk i nytt vassdrag.
- Garn skal merkes «Prøvefiske Norconsult»

Det forutsettes at tiltakshaver har andre nødvendige tillatelser på plass, herunder tillatelse fra Mattilsynet for bruk av telemetri som merkemethode av lake.

Klageadgang

Dette vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. Klage på vedtak etter verneforskriften stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Fylkesmannen i Innlandet (fminpost@fylkesmannen.no). Klage på vedtak etter fiskeforskriftene sendes Fylkesmannen i Innlandet.

Med hilsen

Vebjørn Knarrum (e.f.)
avdelingsdirektør

Alexandra Abrahamson
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg:
Søknaden fra Norconsult

Kopi til:
Innlandet fylkeskommune v/ Klima, miljø og naturmangfold
Nye Veier
Statens Naturoppsyn
Lillehammer kommune
Lågen fiskeelv, sone 1 v/ Johan Enger